

LA FONOTECA DIGITAL DE LA UNIVERSITAT JAUME I DE CASTELLÓ

La Fonoteca digital de la Universitat Jaume I (UJI) es va crear l'any 2000. Una donació discogràfica procedent de Radio Castellón-Cadena Ser, en la seva major part de format vinil: singles, LPs i maxi-singles, va ser el germen d'aquest dipòsit musical.

Pocs anys després, a aquest fons discogràfic inicial, es varen anant incorporant altres donacions de la resta d'emissores radiofòniques de les ciutats de Castelló i de Vila-real. Més recentment, l'any 2017, vàrem rebre una nova donació discogràfica de la Fundació Pere Sánchez Segarra d'Onda.

El resultat final de totes aquestes aportacions a l'UJI podem indicar que comptem amb un fons musical voluminós, específic i de qualitat.

Breu ressenya històrica

Al rebre la donació de Radio Castellón, l'any 2000, ens vàrem plantejar: o bé establir un espai dins de la biblioteca per a dipositar el fons discogràfic rebut o crear una fonoteca digital. Finalment, ens decantarem per aquesta segona opció.

Així, el 27 de gener del 2000 enviàrem una petició, per fax, a la Sociedad General de Autores y Editores (SGAE) sol·licitant la possibilitat de poder digitalitzar aquest fons discogràfic. La resposta per part de la SGAE fou ràpida, el 7 d'abril del 2000, rebíem una comunicació, per escrit, indicant-nos que caldria que pagarem unes taxes, on ens indicaven: "Al tratarse de una red, seran de aplicación las tarifas para este tipo de explotación que tiene disponibles SGAE y reconocidas por el Ministerio de Cultura. Esta tarifa es de un 6% de los ingresos por explotación del sistema, y en caso de no tener ingresos o que estos sean bajos, se aplica un cánón mínimo de 60.000 pesetas al mes. En su caso es de aplicación una reducción de la tarifa, en un 20%, siempre y cuando se trate de Instituciones culturales sin ánimo de lucro. Esto es el 6%, pasa a ser un 4,8% y las 60.000 pts pasan a ser 48.000 pts."

El 29 de gener de 2001 es signava un contracte de donació a l'UJI de la col·lecció discogràfica de Radio Castellón-Cadena Ser, per part del rector de la Universitat Jaume I, aleshores Fernando Romero Subirón i el president de Radio Castellón, Juan José Quesada Flores. En aquest document s'indicaven una sèrie de compromisos i clàusules que s'anaven a dur endavant com que en un termini de cinc anys, la biblioteca de la universitat inventariaria i catalogaria els fons i dedicaria un espai per depositar aquest material. Així com el compromís per part de la universitat de difondre entre els mitjans de comunicació aquesta donació.

Una vegada signat el contracte, es va elaborar un *Projecte per a la digitalització de la Fonoteca de la Universitat Jaume I. Estudi sobre les fases de treball, requisits tècnics i pressupost orientatiu*. En aquest informe s'indicava l'equipament i el programari necessari, així com una planificació de les diverses tasques a realitzar, indicant el nombre de discos a catalogar i a digitalitzar per any.

La Universitat Jaume I, a proposta de la biblioteca, va decidir externalitzar el servei de catalogació i digitalització d'aquest fons discogràfic, ja que la biblioteca UJI no comptava amb

suficient personal per a fer front a aquest procés, ni tenia experiència en temes de digitalització i tampoc disposàvem d'un equipament específic per dur endavant aquest projecte. L'1 de juliol de 2002, enviàvem un escrit a la cap de servei del servei de contractació, sol·licitant poder iniciar el procés de catalogació i digitalització del fons musical cedit per Radio Castellón-Cadena Ser.

A través del servei de contractació de l'UJI elaboràrem un plec de condicions que es plasmaren en un expedient per traure a convocatòria pública pel Diari Oficial de la Generalitat Valenciana¹. En el plec de prescripcions tècniques s'indicava que el número de discos a catalogar i digitalitzar fora de 15.000 unitats per any. El personal per a dur endavant aquest projecte estaria format per dos tècnics especialitzats en catalogació i digitalització. El contractista o l'empresa caldria aportar els equips de música per a digitalització dels discs de vinil. Tot aquesta feina sortia amb IVA inclòs al voltant dels 50.000 € /any.

Una vegada resolt el concurs i adjudicat, la primera tasca d'aquesta empresa, a petició de la direcció de la biblioteca, va ser realitzar un inventari de cadascuna de les unitats discogràfiques². Aquest inventari, a més de trobar-se en la base de dades Access, es va realitzar en suport paper. La Biblioteca UJI va editar un llistat agrupat en cinc volums on es descriu tot el fons. Una còpia d'aquests voluminosos cinc volums es va remetre a la direcció de Radio Castelló i una altra es va dipositar a la biblioteca UJI.

Una vegada elaborat tot aquest llistat, es varen iniciar les tasques de catalogació i digitalització seguint la normativa aplicada en la biblioteca UJI, utilitzant les Regles de Catalogació Angloamericanes i control d'autoritats i sempre seguint les pautes marcades pel CCUC (Catàleg Col·lectiu de les Universitats Catalanes). També es va establir una etiqueta o signatura topogràfica indicant el tipus de format seguit per un número correlatiu de sis xifres (per número currens). Exemple: LP-000001, Maxi-single-000005. Cal indicar que la catalogació de cadascun d'aquests exemplars es va introduir en el catàleg de la biblioteca en un principi en format CATMARC amb el sistema VTLS. Posteriorment amb el canvi de programari, any 2008, a Millennium, es varen introduir els registres al format MARC 21 i ara en RDA.

Com ja hem comentat anteriorment, al disposar d'un inventari es va prioritzar els exemplars considerats com a fons local de Castelló, en els que destacaríem fonamentalment la música dels vuitanta del segle passat com els grups musicals: *Morcillo*, *Los Autenticos*³, *Cuentos Chinos*, *Brujos* o *Los Romeos*, entre d'altres, sense oblidar el folklore amb grups com *els Llauradors* o *el Grup Maig*. Posteriorment es va ampliar la selecció a la música espanyola en general amb l'objectiu d'obtenir una visió completa del panorama musical espanyol dels últims seixanta anys. Així començarem a catalogar i digitalitzar la música de les dècades del cinquanta i seixanta del

¹ En el DOGV de 18 de juliol de 2002, núm. 4295, es publicava, per primera vegada, el concurs, per procediment obert, (AS/6/2002) per a la catalogació i digitalització de gravacions sonores analògiques i digitals existents en la Biblioteca de la Universitat Jaume I de Castelló. Aquest contracte sortia per a un any prorrogable per a un altre any. El 27 d'octubre de 2004 finalitzava i traguérem el contracte per a dos anys prorrogables per a dos més. Cal indicar que l'empresa estava obligada a presentar un informe al finalitzar el contracte.

² És va dissenyar una base de dades en Access 2000 on es contemplaven una sèrie de camps bàsics com: signatura antiga del disc, nova signatura topogràfica de l'UJI, intèrpret, títol, any, format, nombre d'unitats, i tipus de prioritat. Comptar amb un inventari de tot aquest material discogràfic ens va permetre conèixer el fons, poder identificar el material, saber les unitats duplicades i marcar unes prioritats en el moment de realitzar el procés tècnic i la seva digitalització.

³ Blog de la Biblioteca UJI <<http://blogs.uji.es/bibliotecauji/>>, 12 de juliol de 2018

segle passat, incorporant a la base de dades la música dels grups com *Los Teen Tops* o *Los Llopis* per continuar amb altres grups musicals com *Los Relampagos*, *Micky* o *los Tonys*, *Los Sirex*, *Los Mustang*, *Los Pequeniques*, o grups valencians com *Pantalones Azules*. Entre 1970 i 1975 ens trobem rock en català amb grups com a *Vértice* o *Tapiman*. Per continuar amb la música espanyola de les dècades del vuitanta i noranta com *Radio Futura*, *Barón Rojo*, *La Union*, *La Frontera* o els primers discs d'*Almodovar* i *McNamara*.

Una vegada realitzada la catalogació i digitalització del fons local i música espanyola es va continuar amb els clàssics del rock, soul, o del blues, així com amb els estils musicals cas del hip.hop, techno, dance, world music, chill out, etc. Es va deixar per a l'últim la música clàssica i els repertoris musicals menys coneguts o de caràcter minoritari.

Pel que fa a la digitalització en tot moment i des del començament del projecte, vàrem estar assessorats i coordinats amb un tècnic del servei d'informàtica UJI, Juan Luis Bort, qui va ser l'encarregat de l'execució, tria de programari i posta en funcionament de la pàgina web. Així com de la rebuda de les còpies de seguretat realitzades per la empresa per a la seva incorporació al servidor de gran capacitat que estigues tractada amb un sistema de base de dades relacional, ORACLE. Com ja hem comentat anteriorment, si la catalogació es realitzava al catàleg automatitzat de la biblioteca (en un principi en VTLS i després a Millennium) la digitalització de les unitats discogràfiques anava a la pàgina web que el tècnic informàtic, Juan Luis Bort, havia dissenyat. Pel que fa als programes informàtics per a vinils vàrem utilitzar el "Goldwave Editor" en la versió gratuïta i "MusicMatch Jukebox". Per a CDs vàrem emprar el programari "FreeRip MP Converter" que permetia una gravació sense reproducció prèvia format Mpeg Audio i generava de manera automàtica l'estructura d'arxius.

La pàgina web de la Fonoteca, < <http://www.fonoteca.uji.es/> > com ja hem comentat, va ser dissenyada i actualitzada per l'informàtic, Juan Luis Bort. Aquesta pàgina web és a la vegada senzilla, simple i molt completa. Consta d'un cercador, amb un desplegable per autor, estil musical, àlbum, cançó, any, segell, i lloc de publicació. A la part de dalt es troben els segells de les emissores de Radio Castellón cadena COPE, el segell de la SGAE i el de l'UJI. També a la pàgina principal es visualitzen quatre blocs: agrupació general dels estils musicals; resum dels àlbums i temes més escoltats; llistat d'autors que es troben de manera aleatòria; i una relació de les últimes consultes realitzades.

A principis de l'any 2006 vàrem mantenir diverses converses telefòniques i per correu electrònic amb els representants de la SGAE delegació de Castelló per tal d'obtenir una llicència de xarxes digitals. El 26 de maig d'eixe mateix any s'enviava a la SGAE la plantilla de sol·licitud de llicència SGAE on constava les dades del peticionari (representant legal que en aquest cas era el Rector de la Universitat, aleshores Francisco Toledo Lobo i persona de contacte que era el director de la biblioteca, Vicent Falomir) juntament amb aquesta petició es va adjuntar un document acreditatiu de la institució que en el nostre cas, va ser la Llei de Creació de la Universitat.

El 23 d'abril de 2006 es va realitzar una exposició a la primera planta de la biblioteca de caràtules de diversos discs de vinil i CD agrupant-los per estils musicals i per períodes. Aprofitant aquesta exposició es va presentar a tota la comunitat universitària de Castelló la Fonoteca Digital, que aleshores comptava amb 114.000 cançons digitalitzades.

Uns mesos després es va signar la llicència de serveis de música a la carta sense descàrrega "streaming" entre la SGAE i la Universitat Jaume I. Ens varen assignar un número de llicència SGAE: SGAERRDD/1/699/0606. Aquest acord consta de 18 estipulacions o clàusules, al que

s'afegien tres annexes, i en el primer s'indicaven les tarifes a pagar, en el cas de la nostra universitat li corresponia l'apartat b. Webs no comercials: 51,85 €/mes fins a 25.000 visites mensuals. 103,70 €/mes entre 25.001 i 100.000 visites mensuals i 259,25 € més de 100.000 visites mensuals.

A partir d'aquesta llicència estem pagant trimestralment una quota segons el nombre d'entrades o consultes a la fonoteca i el nombre de cançons catalogades. Per a calcular el pagament, al final del trimestre enviem a la SGAE una plantilla amb el nombre de visites i el nombre de cançons introduïdes. Som nosaltres els que realitzem la autoliquidació⁴.

El 19 de febrer de 2008 es signava el conveni de donació de discos de la Cadena COPE Castellón entre el director de la COPE Castellón, Josep Lázaro i el nostre aleshores Rector, Francisco Toledo Lobo. En aquest contracte la COPE cedia a la Universitat els drets de reproducció, distribució i comunicació de dit material. La Universitat es comprometia a inventariar, a catalogar, a digitalitzar i a conservar en les millors condicions aquest fons discogràfic.

A finals de març de 2012 rebíem una carta de la SGAE, signada pel Cap de les xarxes socials SGAE, en la que ens indicava que el contracte que havíem signat entre les dues institucions (SGAE i UJI) permetia l'accés sense problema i literalment deia: "Dicho contrato permite la puesta a disposición del público, de forma que cualquier destinatario, pueda acceder a estas obras desde el lugar u el momento que elija". Arran d'aquest escrit es va signar un contracte d'accés a la Fonoteca Digital per part del Consorci de Biblioteques Universitàries Catalanes i la Universitat Jaume I, per la qual cas els membres de les diverses comunitats universitàries podrien accedir al contingut de la fonoteca UJI mitjançant la connexió IP. L'ampliació del nombre d'usuaris quedaria reflectida en els corresponents informes d'autoliquidació i la url d'accés es mantenia sense canvis: www.fonoteca.uji.es

En aquest moment hi ha introduïts al catàleg Millennium un total de **130.717 registres**. Així com **383.639 mp3**⁵.

Convenis

El 29 de gener de 2001 es signava un contracte entre el rector de la Universitat Jaume I, aleshores Fernando Romero Subirón i el president de Radio Castellón, Juan José Quesada Flores.

L'1 de juliol de 2008 es signava el conveni de donació de discos de la Cadena COPE Castellón a la Universitat Jaume I de Castelló. Aquest conveni era signat pel director de la COPE Castellón, Josep Lázaro i el nostre aleshores Rector, Francisco Toledo Lobo.

El 14 de juny de 2010 es va signar un conveni específic de col·laboració entre la Universitat Jaume I de Castelló i la Universitat d'Alacant per al desenvolupament de les Fonoteques d'aquestes institucions.

El 30 d'abril de 2012 es va signar un contracte d'accés a la Fonoteca Digital per part del Consorci de Biblioteques Universitàries Catalanes i la Universitat Jaume I.

⁴ En el tercer trimestre del 2019 hem pagat a la SGAE 221,87 €

⁵ Dades extretes de l'*Informe final. Catalogación y digitalización de la Fonoteca Biblioteca de la Universitat Jaume I* (Expediente SE/26/08) Va estar signat i elaborat per Carmen Marcos Díaz (Castelló, 21 de desembre de 2012).

L'1 de març de 2017 es va signar un conveni de donació del fons discogràfic de la Fundació Pere Sánchez Segarra d'Onda a la Universitat Jaume I.

Fons musicals físics o materials de la Fonoteca UJI

DONACIONS	Exemplars o ítems (número d'unitats)
Radio Castellón – Cadena Ser	76.005
Cadena Cope. Delegació Castelló	40.416
Fons propi UJI	531
Radio Nacional d'Espanya. Delegació Castelló	34.325
Onda Cero. Delegació Castelló	34.818
Biblioteca UAB	4.150
Fundació Pere Sánchez Segarra (Onda)	3.372
TOTAL	193.617

Radio Castellón-Cadena Ser (signatura FON) va realitzar, l'any 2000, un primer enviament de 71.972 unitats en els següents formats: CD-maxi, CD-single, LP, Maxi-single, Mini-CD, Mini-LP, Singles (45.612), Video-CD i DVD. En desembre de 2005 aquesta emissora va tornar a enviar a la biblioteca UJI un nou fons musical consistent en 4.033 unitats, principalment CD-single. En total aquesta entitat ens ha donat a l'UJI 76.005 discs.

Cadena COPE (signatura FONCOPE) aquest fons consta de 40.416 unitats discogràfiques entre discs de vinils i CDs.

Fons musical propi de l'UJI, una part és la procedent de Magisteri Castelló (signatura FONMAG). L'any 2010 es va iniciar la catalogació i digitalització d'aquest fons que esta constituït per música clàssica, musica tradicional, col·lecció de grans poetes i contes infantils. Hi ha comptabilitzats 102 exemplars. Un altre fons és el procedent de les donacions de particulars i el material procedent de l'antic Col·legi Universitari de Castelló (signatura FONUJI) consta de 429 ítems. En total aquesta secció podem comptabilitzar un total de 531 unitats discogràfiques.

Fons musical de Radio Nacional de España està format per 34.325 unitats (27.144 singles i uns 7.181 LPs).

Fons musical Onda Cero consta d'un fons de 34.818 exemplars (singles – 17.638; LP -1.180; CD - 16.000 registres)

Fons donat per la Biblioteca de la Universitat Autònoma de Barcelona format per 4.150 discos. La major part d'ells són LP (3.250) i en menor mesura singles un total de 900 unitats.

Fons musical de la Fundació Pere Sánchez Segarra. Pendent de inventariar i de catalogar. Segons consta en el conveni que vàrem signar amb la Fundació aquest fons consta de 3.372 discos. Aquest material discogràfic va estar en un principi a l'Ajuntament d'Onda⁶.

En total en la Biblioteca UJI hi ha un fons musical en suport físic de **193.617 unitats discogràfiques**.

El disc més antic catalogat de la fonoteca es troba en el fons Radio Castellón és de l'any 1954. És un single amb dues cançons: *Serenata nocturna de mandolina* y *Primavera Brasileña*. El seu autor és Acordeonista Deprince y su orquesta. Aquest disc va ser editat a Barcelona per la Compañía del Gramófono-Odeon.

Cal indicar que tot el fons musical dipositat a la biblioteca UJI està en perfecte estat de conservació, a més les mesures presses, tant de temperatura com d'humitat, es mantenen constantment, portant un seguiment automatitzat de la situació medio-ambiental.

Difusió de la Fonoteca UJI

Difondre la fonoteca va ser un dels objectius que ens marcàrem des del començament del projecte. En el contracte signat amb Radio Castellón-Cadena Ser (29 de gener de 2001) s'explicitava a l'annex la necessitat de fer una roda de premsa, una exposició i una campanya de difusió entre els diaris de major circulació de la Comunitat Valenciana, així com una sèrie d'entrevistes i reportatges sobre el lliurament realitzat.

El 18 de febrer de 2002 directius d' UNIVERSIA i executius del Banc de Santander tots ells encapçalats pel propi Emili Botín estigueren a la Universitat Jaume I. El rectorat ens va invitar a participar i en aquest acte vàrem presentar el projecte de digitalització de la Fonoteca UJI.

En maig de 2006 dins de les IV *Jornadas CRAI* (REBIUN) que tingueren lloc a la Universidad de Burgos es va presentar una comunicació sobre la Fonoteca UJI⁷.

A meitat de gener de 2011 des de la direcció de la biblioteca UJI s'enviava una circular, per correu electrònic, a totes les direccions de biblioteca REBIUN on es presentava la Fonoteca UJI que en aquell moment hi havia enregistrats 99.620 ítems al catàleg general automatitzat que equivalien a unes 250.000 cançons digitalitzades. Invitàvem a participar en aquest projecte a totes les universitats interessades. La fonoteca s'havia integrat en el SIR (*Servicio de Identidad de RedIRIS*) això feia més fàcil l'accés a les universitats que comptaven amb el SIR. Es a dir, qualsevol usuari de les diverses comunitats universitàries utilitzant les seves pròpies credencials (usuari/contrasenya de la seva universitat) podia accedir al nostre repositori musical. A més, vàrem elaborar un model de contracte per a l'accés a la Fonoteca UJI on s'establien una sèrie de tarifes en base a la mida de les universitats. Aquesta quantitat rebuda ens permetria contribuir i pagar les taxes de la SGAE i el manteniment de la Fonoteca.

Una altra font d'informació que s'ha fet difusió ha estat en el Blog de la Biblioteca UJI. A finals de gener de 2014 facilitàvem informació sobre la fonoteca i el seu contingut. Més recentment,

⁶ *Mediterraneo*, de 4 d'abril de 2003, pàg. 31. Pere Sánchez fou professor de filologia anglesa.

⁷ Vicent Falomir. *Los depósitos digitales de la Biblioteca universitaria de Castellón*. IV Jornadas CRAI (Universidad de Burgos, 2006)

abans de l'estiu de 2018, es creava el post *"El so Castelló" entre els 70 i els 90*. En aquesta notícia es descriuen els grups musicals castellanencs de les dècades del setanta i vuitanta del segle passat i que es podien consultar en la Fonoteca UJI.

Consideracions finals

La Fonoteca UJI ha estat un projecte transversal on participaren i col·laboraren una empresa de serveis i per part de la Universitat, professorat dels departaments d'educació i de comunicació, a més de personal de diverses àrees administratives de la Universitat Jaume I, com del servei d'informàtica, servei de contractació i biblioteca.

La Fonoteca UJI ha fet i fa de la Biblioteca UJI un element diferenciador de la resta de biblioteques universitàries espanyoles. Ha estat des de principis de segle XXI un punt de referència tant per a consulta com a un dipòsit discogràfic.

La Fonoteca UJI presta un gran suport a la docència de la Universitat, principalment als departaments d'Educació i Comunicació. Prova d'això són les diverses reunions mantingudes, al llarg d'aquests anys, entre el professorat de música i personal de biblioteca per a temes de selecció de recursos didàctics de les seves assignatures.

La Fonoteca UJI també representa un instrument i un servei enfocat a l'oci.

La Fonoteca UJI és un dipòsit digital on es poden trobar discs i cançons de música espanyola que resulten difícils de trobar en Youtube o en altres webs musicals com Spotify.

La Fonoteca UJI com a suport a la investigació, ja que en tot aquest material dipositat a la biblioteca pot servir de base per a confeccionar Treballs Final de Grau, Màster e inclòs poder treballar en alguna tesi doctoral.

Com a repte de futur, cal adaptar la Fonoteca UJI a la situació actual. Avui el telèfon mòbil és l'eina fonamental i indispensable per a qualsevol persona i encara més per als estudiants i per als joves. Així la creació i disseny d'una App afavoriria molt la facilitat d'accés i en conseqüència la quantitat de consultes als fons discogràfics de l'UJI.

En definitiva, ens sentim orgullosos de comptar amb la fonoteca UJI, que es va aturar l'any 2012 per una falta de pressupost, degut a la crisi que estàvem passant, però que cal reprendre amb molta més força i posar-la a l'abast de tots els ciutadans.

Vicent Falomir

Castelló, octubre de 2019